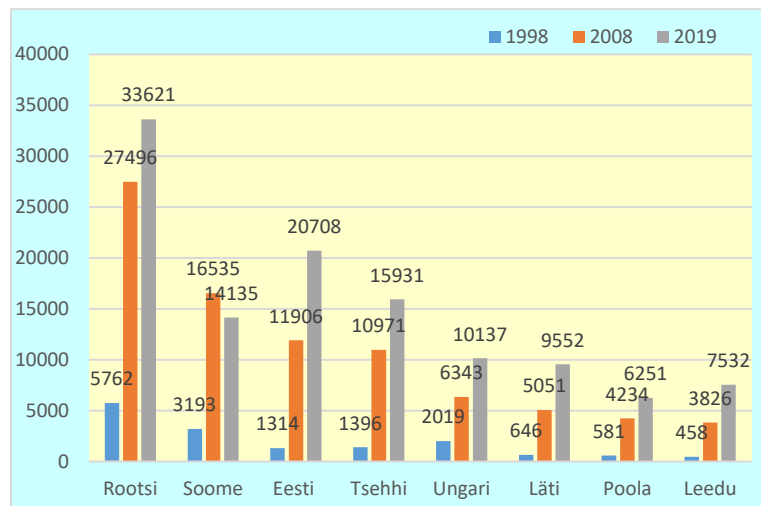

Välisinvesteeringud Eesti majanduses: praegune olukord ja ettepanekud

Eesti on olnud senini edukas välisinvesteeringute kaasamisel oma majandusse

Otsesed välisinvesteeringuid elaniku kohta Eestis võrrelduna Põhjamaade ja mõnede Kesk- Ida Euroopa riikidega 1998, 2008. ja 2019.a lõpu seisuga (USD).

Otsete välisinvesteeringute arenguväljavaated

- Välisinvestorid on seni olnud rahul Eestisse tehtud investeeringutega
- Peamine takistus on oskustööjõu puudus.
- Eestis tegutsemine on meie konkurentriikidega võrreldes muutunud kiiresti kallimaks (tööjõukulude ja aktsiisimaksude kasv)

Tööjõukulud tunnis ja nende kasv Eesti töötlevas tööstuses

2008-2019 võrdluses mõnede Euroopa Liidu liikmesriikidega

Riik	Tööjõukulud (maksudega) töötunni kohta eurodes						Tööjõukulude kasv 2019.a võrreldes 2008 a. (%)
	2008	2012	2016	2017	2018	2019	
Soome	30,1	35	37,1	36,4	36,8	37	23
Itaalia	23,8	26,8	27,1	27,1	27,5	28,3	19
Kreeka	15,8	15,5	15,1	15,1	15,5	16,1	2
Tsehhi	8,7	9,7	10,2	11,4	12,6	13,5	55
EESTI	7,2	8,2	10,3	11	11,7	12,5	74
Portugal	9,8	10,9	10,7	11	11,4	11,7	19
Ungari	7,5	7,5	8,3	9,2	9,7	10,6	41
Poola	6,8	6,8	7,8	8,5	9,1	9,7	43
Läti	5,2	5,5	7,2	7,8	8,8	9,5	83
Leedu	5,5	5,5	7,3	8,1	8,8	9,3	69

Välisosalusega ettevõtetel on väga oluline roll Eesti majanduses:

41% käibest

37% tööhõivest

41% lisandväärtusest

55% ekspordist

*2018. aastal, 20 ja enama töötajaga ettevõtted

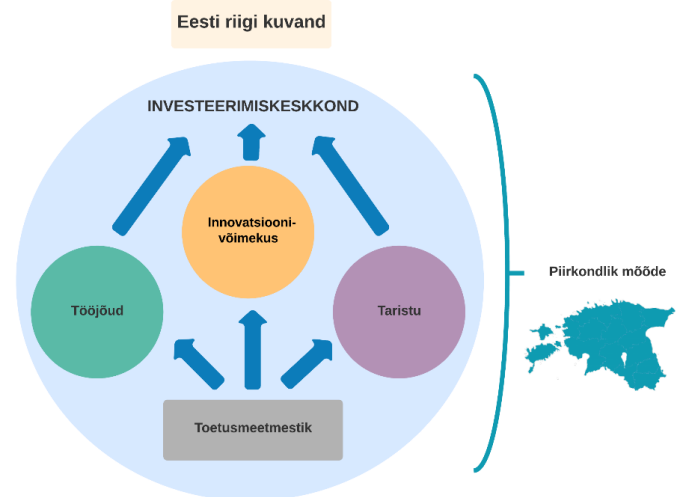
Üldised suunised Eesti investeerimis- ja ettevõtluskeskkonna kujundamisel

- **Riigi pikaajalise arenguvisioni läbimõtlemine.** Senine narratiiv on olnud eelkõige seotud infotehnoloogiaga, kuid kipub olema aegunud, toetudes lihtsa teenusmajanduse loogikale, mille jaoks napib tööjõudu. Koos kliimateema aktuaalsemaks muutumisega kasvab järjest bioressursside tähtsus ja loodusvarade nutikas rakendamine – see võiks olla Eesti kuvandis senisest palju tähtsamal kohal.
- **Liberaalse, ettevõtjate suhtes sõbraliku, stabiilse ja ettenähtava majanduspoliitika ajamine.** Soodsa investeerimiskeskonna üheks tähtsaks osaks on ka riigi avatus.
- **Kvalifitseeritud ja ettevõtete vajadusele vastava tööjõu tagamine.** Ühelt poolt on vaja igakülgset investeerida olemasolevasse inimvarasse. Teiselt poolt tuleb realistlikult hinnata, oskustööjõu piiratust ning seetõttu peab ka Eesti sarnaselt teiste riikidega tegelema sihipäraselt talentide otsimise ja kaasamisega.
- **Investeeringud innovatsioonivõimekusse ja teadusmahukusse.** Selle juures on väga oluline digitaliseerimine, mille kiire ja laiapõhjaline arendamine eeldab uusi toetusmeetmeid ja olemasolevate toetuste ülevaatamist.
- **Investeeringute jätkamine majandusarengut toetavasse taristusse** – erinevat laadi ühendustesse (maanteedesse, bussiliinidesse, lennuliinidesse, kiire internet), tööstusaladesse, elektri tarnekindluse tõstmisse ja elektrivõrguga liitumise protsessi kiirendamisse.
- **Riigi tõhususe tõstmine ja bürokraatia vähendamine.** Näiteks keskkonna ja välistööjõuga seotud lubade menetlemisel, statistika kogumisel ning riigihangetel ja teadusasutuste ning ettevõtete vahelise koostöö finantseerimisel.

Investeeringikeskkonna atraktiivsust mõjutavad tegurid, mida riigid ise saavad kujundada

Töäjõud

- Seniste demograafiliste trendide jätkumisel tööeline elanikkond kahaneb.
- Sobiliku tööjõu pakkumise suurendamiseks on kaks poolt – ühelt poolt läbi mõelda, milliseid muutusi on vaja teha, et Eestis olemasolev tööjõud vastaks paremini ettevõtete vajadustele ning teine pool on välistööjõu teadlik kaasamine.
- Suurem tähelepanu ümber- ja täiendõppesse (sh kiirkursused ja nanokraadid) koos toetavate meetmetega.
- Kesk- ja kutseharidussüsteemi ülevaatamine ning maapiirkondades kutse- ja keskkoolide konkureerimise vältimine. V taseme koolivõrgu kujundamine suuremates maakonnakeskustes vastavalt regiooni tugevustele ja perspektiividele.
- Tööhõive suurendamiseks muuta lastehoiuteenuseid kättesaadavamaks, arendada omaste hoolduse teenuseid, rakendada meetmeid haridussüsteemist väljalangemise ennetamiseks ja NEET noorte tööturule tagasitoomiseks.
- Välistööjõu kaasamisel on mitmeid tegevussuundi. Ühelt poolt senisest aktiivsem tegelemine rahvuskaaslastega ehk diasporaa parem rakendamine Eesti majanduse huvides. Teiselt poolt välisspetsialistide värbamine ja neile mõistlike tingimuste pakkumine.

Taristu, innovatsioonivõimekus, toetusmeetmed

- Kiire interneti viimase miili lahendused väljaspool suuremaid linnu.
- Kohalikele omavalitsustele suurema autonoomia ja rolli andmine ettevõtluse toetamisel, sh osa ettevõtte tulumaksud ettevõtte tegevuskoha KOVi.
- Taastuenergia tootmisvõimsuste tekitamiseks eelduste loomine ülekandevõrkude tugevdamise läbi.
- Roheenergia suuremas mahus kasutusele võtmiseks ja kliimaeesmärkide täitmise on eelduseks Eesti mereala tõhusam ja kiirem planeerimine
- Suurendada teaduse ja hariduse finantseerimist üldiselt.
- Kasutada ära viiruskriisi käigus tekkinud uuendusmeelsuse kasvu ettevõtluse ja teaduse vahelise sideme tugevdamiseks.
- Järgmise ELi struktuurivahendite perioodil luua senisest avaramad võimalused toetusi taotlema ka välisettevõtetel ja suureettevõtetel.
- Digitaliseerimise ja automatiseerimise toetamiseks on vaja pakkuda senisest enam meetmeid ning üle vaadata olemasolevad.

Põhimõtted välisinvestorite valikul

1. **Valikuprintsiibid peaks erinema regiooniti.** Üks võimalus on jagada Eesti kolmeks piirkonnaks – Harjumaa/Tartu, Ida-Virumaa, ülejäänud Eesti – millele kohalduvad erinevad põhimõtted.
2. **Harjumaa/Tartus** tuleks eelistada selliseid uusi ettevõtteid, mis vajavad suhteliselt piiratud arvul tööjõudu, on kõrge teadmismahukusega ja kõrge automatiseerimise/digitaliseerimise tasemega või olemasolevad välisinvestorid, kes laienevad töömahukuse vähendamise suunas. Investorite meelitamisel tuleks võimalikult palju selgitada, mil määral investeeritakse inimvara loomisse nii töötajate arendamise, aga ka teadmiste ülekande mõttes.
3. **Ida-Virumaal** eelistada tööjõumahukamat tootmist, rõhuasetusega töötlevale tööstusele ja energeetikale. Eesmärgiks pakkuda asendushõive kahanevale põlevkivimajandusele. Valdkindlikult võiks eelistada perspektiivikaid tööstussektori investeeringuid ning alternatiivenergeetikat. Seejuures kasutada kõiki õiglase ülemineku fondi võimalusi (ÕÜF) ning kaaluda välisinvesteeringute tõhusamaks meelitamiseks täiendavaid maksusoodustusi. /
4. **Mujal Eestis** senisest enam rõhku panna välisinvestoritele, kes on suunatud olemasoleva bioressursi senisest paremale väärindamisele – puit, toit (teravili, piim, kala) rakendades uusi tehnoloogilisi lahendusi ja ärimudeleid.
5. Eelistada neid Eestis tegutsevaid välisinvestoreid, kellel on ülemaailmse tarneahelate tugevdamise protsessi käigus olemas **raskesti imiteeritav eelis**, mis võimaldab saada juurde investeeringuid ja laieneda.
6. Teadmismahukate välisinvestorite puhul eelistada neid, kes **sobitaksid kokku juba Eestis tegutsevate ettevõtetega**. Investeeringute kaasamiseks klasterkoostöö võimaluste kasutamine ja ülikoolide *spin-off*ide tutvustamine.